

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse 27. augusti 1996. a määruse nr 221 „Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist raha eraldamise ja kasutamise korra kinnitamine“ muutmise eelnõule

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Tulenevalt 2019. aasta 1. maist jõustunud uuest muinsuskaitseadusest täiendatakse Vabariigi Valitsuse 27. augusti 1996. a määruse nr 221 „Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist raha eraldamise ja kasutamise korra“ punkti 3 uue alapunktiga 21, mis võimaldab kasutada erastamisest laekuvat raha omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste säilitamiseks ja korrashoiuks.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on ette valmistanud Rahandusministeeriumi riigivara osakonna nõunik Uku Hänni (611 3439; uku.hanni@fin.ee) ja sama osakonna juhtivspetsialist Annike Riibe (611 3694; annike.riibe@fin.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (611 3611; marge.kaskpeit@fin.ee), keeleteimetajaks oli Sirje Lilover (611 3638; sirje.lilover@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 27. augusti 1996. a määruse nr 221 „Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist raha eraldamise ja kasutamise korra kinnitamine“ alates 01.01.2018. a kehtivat redaktsiooni (edaspidi *kehtiv määrus*).

2. Määruse eesmärk

2019. aasta 1. mail jõustunud uue muinsuskaitseadusega tehti muudatus erastamisest laekuva raha kasutamise seadusesse, täiendades selle § 7 lõiget 1¹ uue punktiga 7, mille kohaselt võidakse erastamisest laekuvat raha kasutada toetuse andmiseks omandireformi käigus tagastatud ehitismälestise hooldamiseks, remontimiseks, konserveerimiseks, restaureerimiseks ja taastamiseks. Seadusemuudatusega loodi alus erastamisest laekuva raha kasutamiseks muinsuskaitse vajadusteks juhtudel, kui kaitsealuseks objektiks on omandireformi käigus endisele omanikule või tema õigusjärglasele tagastatud ehitised.

Seadusemuudatuse kohta antud selgituses nähakse ehitismälestiste halva seisukorra ühe olulise põhjusena ehitiste õigusvastast võõrandamist ja järgnenud väärkasutust Nõukogude perioodil. 1940ndatel aastatel sundvõõrandati omanikelt rahvuskultuuri seisukohalt olulisi ehitisi, mis pärast aastakümnete pikkust ebaseaduslikku kasutamist tagastati omandireformi käigus. Osa nendest objektidest on nõukogude perioodil või taasiseseisvunud Eestis tunnistatud ehitismälestisteks ehk kultuuripärandi seisukohalt olulise tähtsusega objektideks. Omanikud aga ei ole saanud neid hooneid järjepidevalt majandada ega heaperemehelikult hooldada ning tänapäeval nõuab nende objektide taastamine ja säilitamine omanikelt märkimisväärsed rahalised vahendid. Seadusemuudatus võimaldab kasutada erastamisest laekuvat raha toetuse andmiseks omandireformi käigus tagastatud ehitismälestise hooldamiseks, remontimiseks, restaureerimiseks, konserveerimiseks ja taastamiseks ning kavandatavad muudatused

omandireformi reservfondi vahendite kasutamist reguleerivas määruses viivad selle seadusemuudatusega kooskõlla.

3. Eelnõu sisu

Käesoleva eelnõuga tehakse Vabariigi Valitsuse 27. augusti 1996. a määrusega nr 221 kinnitatud „Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist raha eraldamise ja kasutamise korras“ järgmised muudatused:

1) punkti 3 täiendatakse uue alapunktiga 21 järgmises sõnastuses:

„21) toetuse andmiseks omandireformi käigus tagastatud ehitismälestise hooldamiseks, remontimiseks, konserveerimiseks, restaureerimiseks ja taastamiseks.“;

2) punkti 4 neljas lause sõnastatakse järgmiselt:

„Taotlused esitab Rahandusministeeriumile käesoleva korra punkti 3 alapunktides 14 ja 15 sätestatud juhtudel Sotsiaalministeerium, alapunktis 19 sätestatud juhul Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja alapunktis 21 sätestatud juhul Kultuuriministeerium.“.

Vabariigi Valitsusel on õigus anda määruse punkti 3 alapunktis 21 loetletud eesmärkidel omandireformi reservfondist tagastamatut toetust. Määruse punktis 4 sätestatakse, et taotlusi toetuse saamiseks alapunkti 21 alusel esitab Kultuuriministeerium. Kultuuriministri 09.05.2019. a määrus nr 2 „Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord“ näeb ette võimaluse lisaks korralisele taotlusvoorule korraldada täiendav taotlusvoor toetuste saamiseks muudest allikatest – näiteks erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse alusel Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist, juhul kui tegemist on omandireformi käigus tagastatud ehitismälestisega.

Rahandusministeerium valmistab ette valitsuse korralduse eelnõu ja esitab selle valitsusele. Raha eraldamise otsustab Vabariigi Valitsus. Valitsus annab korralduse raha eraldamiseks Kultuuriministeeriumile. Kui toetusena eraldatavat summat ei ole võimalik või otstarbekas eelnevalt täpselt kindlaks määrata, võib valitsus eraldada ministeeriumile orienteeriva summa, millest kultuuriminister eraldab oma käskkirjadega raha konkreetsete kulude katmiseks.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei esine õigusaktides varem kasutamata termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõus sisalduvad muudatused ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

6. Määruse mõjud

Maareformi ja õigusvastaselt võõrandatud vara kompenseerimise vaibumise tõttu väheneb omandireformi reservfondi tähtsus omandireformi otsuste kulude katmisel, seevastu jääb suhteliselt rohkem võimalusi kasutada reservfondi vahendeid üleminekuaja kaudsete mõjude ja tagasilöökide leevendamiseks. Lisanduval sihtotstarbel on võimalik raha eraldada ehitismälestiste seisukorra parandamiseks. Seejuures tuleb rõhutada, et reservfondi kahanev ressurss ei ole piisav suuremahulisteks investeeringuteks ja pikaajaliseks regulaarseks rahastamiseks.

7. Määruse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondi ressurss väheneb erastamise vaibumise tõttu. Käesoleval ajal laekub riigile erastamisest raha üksnes maareformi raames toimuvast maa erastamisest. Paaril lähiaastal laekub sinna maa erastamise järelnaksetest ja uute müügilepingute sõlmimisest umbes 7 miljonit eurot aastas. Uute erastamislepingute sõlmimine lõpeb tõenäoliselt lähema 2–3 aasta jooksul, ent järelnaksetest laekub raha vähesel määral kuni 2060. aastani. Uute erastamistehingute lõppemise tõttu väheneb erastamisraha laekumine lähiaastatel praegusega võrreldes umbes poole võrra ning järgnevatel aastakümnetel vaibub tasemeni 1–3 miljonit eurot aastas. Järelnaksetest laekub alates 2019. aastast kuni 2060. aastani kokku umbes 74 miljonit eurot.

Tabel. Erastamisraha laekumine ja eraldamine omandireformi reservfondist aastate lõikes.

	2015	2016	2017	2018
Laekumine €	9 089 248,90	8 427 395,60	7 598 353,80	7 892 694,11
Eraldamine €	7 363 373,82	3 423 531,86	4 777 350,19	1 002 012,00

Viimaste aastate suuremad ühekordsed rahaeraldised, mis ei ole seotud omandireformi läbiviimise või otseselt seadustest tulenevate riigi kohustustega, kuid tulenevad erastamisest laekuva raha kasutamise seadusest, on järgmised:

- Vabariigi Valitsuse 5. veebruari 2015 korraldusega nr 59 eraldati Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile tagastamatut toetust 1 000 000 eurot riigi esindamiseks seoses AS Tallinna Vesi ja United Utilities Tallinn B.V. esitatud kaebuse lahendamise ja arbitraažimenetluses;
- Vabariigi Valitsuse 14. jaanuari 2016 korraldusega nr 29 eraldati Justiitsministeeriumile täiendavalt tagastamatut toetust 2 348 574 eurot seoses eelnimetatud AS Tallinna Vesi ja United Utilities Tallinn B.V kaebuse lahendamise ja arbitraažimenetluses;
- Vabariigi Valitsuse 12. mai 2017 korraldusega nr 137 eraldati Maaeluministeeriumile tagastamatut toetust 1 745 000 eurot Tori hobumajanduskeskusega seotud investeeringuteks ja tegevuskulude katmiseks.

Reservfondi kasutamata jääk on hetkel umbes 27 miljonit eurot ja sellest kaetakse jätkuvalt omandireformiga seotud kulusid, sh makstakse kompensatsioone õigusvastaselt võõrandatud vara eest ning rahastatakse mitmeid maareformi tegevusi.

Konkreetsed toetussummad määratakse kindlaks Vabariigi Valitsusele esitatavate taotluste põhjal valitsuse igakordse otsusega. Taotluste hindamisel peab valitsus silmas ehitismälestise tähtsust kultuuri- ja turismiobjektina ning selle asukohta, eelistades regionaalset arengut soodustavaid valikuid. Võttes arvesse reservfondi kahanevat ressursi, otseselt seadustest tulenevaid kohustusi ja muid ettenähtavaid vajadusi, on käesolevaks otstarbeks võimalik toetusi eraldada orienteerivalt järgneva viie aasta jooksul kuni 0,5 miljonit eurot aastas.

Määruse muudatuste rakendamine ei nõua kehtivatest raha eraldamise ja aruandluse protseduuridest erinevaid tegevusi ja selleks ei ole vaja teha täiendavaid kulutusi.

8. Määruse jõustumine

Määrus jõustub tavalises korras.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastanud muinsuskaitse valdkonna eest vastutav Kultuuriministeerium.